

Ivana Prijatelj Pavičić

Istina i zablude o recepciji antike u 15. stoljeću u trogirskome humanizmu

U ovome radu autorica istražuje primjere recepcije antike u umjetničkim djelima čiji su naručitelji bili otac i sin, humanisti i ratnici, Petar (umro 1440.) i Koriolan Cippico (1425.-1493.). Petar je jedan od prvih Dalmatinaca koji su transkribirali rimske natpise u Dalmaciji, a transkribirao je i neka djela starogrčkih i rimskih pisaca. Njegov sin poznat je kao autor djela *De Bello Asiatico* (1477.) u kojemu opisuje bitke velikog venecijanskog admirala Pietra Moceniga na Levantu (prostor istočnog Mediterana, Grčke i Balkana) između 1470. i 1474. godine. Autorica pokazuje kako se neka naručena djela ne mogu razumjeti bez dubljeg uvida u opsežnu antičku kulturu. U prvom dijelu rada autorica se fokusira na reljefni portret profila muškarca, koji se nalazi pokraj ulaza na prvi kat takozvane Male palače Cippico u Trogiru, koja je nekoć pripadala obitelji Cippico. Identifikacija portreta predmet je rasprava već desetljećima. Cvito Fisković je 1950. atribuirao portret Ivanu Duknoviću (Giovanni Dalmata). Dok su mađarski znanstvenici portret svojedobno identificirali kao hrvatsko-ugarskoga kralja Matiju Korvina, Cvito Fisković je pretpostavio da se radi o portretu venecijanskoga pjesnika Marcantonio Coccia, zvanog Sabellico, prijatelja Koriolana Cippica. Joško Belamarić je 1998. istaknuo kako bi se moglo raditi o portretu trogirskoga plemića i biskupa Cipra, Alvisea Cippica, Koriolanova prvorođenog sina (rođenog 1455.), a djelo je atribuirao Nikoli Firentincu (Niccolo Fiorentino). Lik muškarca na reljefu okrunjen je maslinovim vijencem, a na njegovome plaštu sačuvani su tragovi plave boje. Autorica ističe kako bi se prikaz muškarca na reljefu mogao identificirati pomoću njegove odjeće. U drugome se dijelu autorica usredotočuje na *Trogirski kodeks*, koji se datira oko 1436. U kodeksu se nalazi nekoliko transkripata antičkih tekstova iz 15. stoljeća, čiji je autor Petar Cippico, a koji se bave recepcijom antičke povijesti i baštine. Posebnu pozornost posvećuje minijaturama koje krasi kodeks. Radoslav Bužančić identificirao je antički portret muškarca s vijencem, naslikanim u inicijalu "C" na f. 1 kao portret Julija Cezara. Inicijal pripada transkriptu Lucijanova *Dijaloga o smrti* iz 15. stoljeća. U radu se raspravlja o mogućim likovnim uzorima za navedenu minijaturu. Otac i sin Cippico, istaknuti trogirski humanisti, poput firentinskih humanista *Quattrocenta*, idealizirali su antičku Rimsku Republiku, njezin vojni sustav i vojsku koja se sastojala od građanina-vojnika s obvezom za svakog muškoga građanina da se pridruži vojnoj službi. Rimski *civis armatus* bio je za trogirsku obitelj Cippico i onodobne talijanske *condottiere* mjerilo patriotizma, vojničke vrline (*bellica virtus*) i ljubavi spram slobode. Imajući sve to na umu, autorica se usredotočuje i na dosad zanemareni Petrov transkript u trogirskome kodeksu, jedan od najpoznatijih traktata firentinskog povjesničara Leonarda Brunija, naslova *De militia* (1421.), pokazujući do koje je mjere tekst utjecao i oblikovao političke stavove Koriolana Cippica. Ti stavovi reflektiraju se i u portretu koji je naručio za takozvanu Malu palaču Cippico.